

Actualisatie van de examenprogramma's LO en LO1

De eindtermen van LO (havo-vwo) en LO1 (vmbo) zijn verouderd (2006) en sluiten niet helemaal meer aan bij de huidige bewegingscultuur en -ontwikkelingen. Maar er is goed nieuws, want vanaf september 2024 start een vakvernieuwingscommissie bewegen en sport aan de actualisatie van deze examenprogramma's voor alle schoolsoorten. SLO heeft in samenwerking met KVLO een vragenlijst afgenomen onder leraren LO om inzicht te krijgen in wat leraren belangrijke elementen vinden voor het ontwikkelen van de nieuwe examenprogramma's LO en LO1.

| Alieke Grootenboer-Oost

De vakvernieuwingscommissie bestaat uit leraren en experts die onder begeleiding van een procesregisseur de eindtermen van zowel de gemeenschappelijke vakken als de keuze-examenvakken actualiseren. De commissie zal worden

bijgestaan door een advieskring bestaande uit vertegenwoordigers van onderwijsorganisaties. SLO heeft ter voorbereiding op dit traject alle uitdagingen voor de commissie verwerkt in een startnotitie die het vertrekpunt is voor het ontwikkelen van de nieuwe examenprogramma's. Voorafgaand aan

het schrijven van de startnotitie heeft SLO in samenwerking met KVLO een vragenlijst over LO in bovenbouw vo afgenomen. Bijna 200 KVLO-leden hebben deze vragenlijst volledig ingevuld.

De vragenlijst is opgesteld naar aanleiding van eerder onderzoek naar LO in de bovenbouw vo (Brouwer et al., 2012; 2015). De vragen richten zich op de gemeenschappelijke vakken LO en LO1 en niet op de keuze-examenvakken. Het doel is om een goed beeld te krijgen van wat er leeft onder leraren LO in de bovenbouw, waar ze waarde aan hechten en waar ze tijd aan besteden in de lessen. De vragen zijn onderverdeeld in de categorieën doelstellingen LO, het huidige examenprogramma, het onderwijsprogramma en leerlingbetrokkenheid.

Figuur 1 Welke doelstellingen vinden leraren belangrijk?

	SPEELT GEEN ROL	VAN ONDERGESCHIKT BELANG	VAN BELANG	ZEER BELANGRIJK	TOTAL
Deelnemen aan een grote variatie beweeg- en sportactiviteiten en daarbij de baseelementen van de belangrijkste beweegthema's ervaren en uitvoeren.	0.5% 1	1.1% 2	39.6% 67	58.5% 99	169
Verbeteren van de beweegvaardigheid in steeds complexere beweegsituaties, zowel in bekende als in nieuwe beweegthema's.	0.0% 0	24.8% 42	60.3% 102	14.7% 25	169
Oriënteren op verschillende motieven (bijvoorbeeld competitie, avontuur, ontmoeting) om deel te nemen aan en in verschillende contexten (bijvoorbeeld sportvereniging, sportschool, skatebaan, dansstudio) van bewegen en sport, binnen en buiten school.	1.1% 2	21.8% 37	49.1% 83	27.8% 47	169
Vergroten van leerling betrokkenheid bij deelname aan bewegen en sport en op de ontwikkeling van hun persoonlijke 'klik' met bewegen en sport.	0.5% 1	12.4% 21	59.1% 100	27.8% 47	169
Zelfstandig en met elkaar beweegactiviteiten op gang brengen en houden, regelende rollen vervullen zoals coach, instructeur, scheidsrechter.	1.1% 2	16.5% 28	47.3% 80	34.9% 59	169
Respectvol met elkaar omgaan en rekening houden met verschillen bij het bewegen en sporten.	1.1% 2	1.1% 2	24.8% 42	72.7% 123	169
Herkennen van en reflecteren op de betekenis van bewegen en sport voor de gezondheid en het welbevinden.	2.9% 5	24.8% 42	53.8% 91	18.3% 31	169
Uitvoeren van activiteiten gericht op een actieve leefstijl.	3.5% 6	23.6% 40	54.4% 92	18.3% 31	169

Leraren zien in bovenbouw vo een afname in motivatie

Welke doelen vinden leraren belangrijk?

Het eerste onderwerp dat aan bod komt, zijn de verschillende doelstellingen binnen het bewegingsonderwijs en de waarde die leraren daaraan hechten. De doelstelling 'respectvol met elkaar omgaan en rekening houden met verschillen' steekt met kop en schouders boven de andere doelstellingen uit (zie figuur 1). Voor leraren is dit een belangrijke voorwaarde om andere doelstellingen te behalen. 98 procent van de leraren vindt deelname aan een grote variatie beweeg- en sportactiviteiten van belang of zelfs het belangrijkste. In de middenmoot bevinden zich de doelstellingen gericht op leerlingbetrokkenheid, bewegen regelen en het oriënteren op motieven. De doelstellingen gericht op actieve leefstijl, verbeteren van de beweegvaardigheid en reflecteren op bewegen en sport voor gezondheid vindt ongeveer 75 procent van de leraren van belang.

Over 'beter leren bewegen' zijn de meningen van leraren verdeeld. Enerzijds vinden leraren dat dit doel ondergeschikt is aan andere doelen, terwijl andere leraren zeggen dat er meer op 'beter leren bewegen' ingezet moet worden. Daarnaast wordt dit doel ook gebruikt om andere doelen te bereiken zoals motivatie, plezier of een leven lang bewegen. Soms zien leraren het 'beter leren bewegen' als een gevolg van veel en vaak bewegen. Hoewel de meningen verdeeld zijn over bovenstaande doelstelling, zijn de leraren het wel eens dat de verschillende doelstellingen belangrijk zijn om tot meervoudige deelnamebekwaamheid te komen. Leraren geven aan dat ze op dit moment niet

alle doelstellingen genoeg aandacht geven. De oorzaak hiervan is volgens hen de beoordeling van praktijkvaardigheden. Dit is een grote tijdsinvestering, waardoor er minder tijd over blijft voor andere doelstellingen. Dit zouden zij in de toekomst graag anders zien.

De huidige examenprogramma's

Over het algemeen kunnen leraren aardig uit de voeten met het huidige examenprogramma. Echter een kwart van de leraren is van mening dat de huidige eindtermen niet aansluiten bij de huidige bewegingscultuur: de eindtermen zijn te traditioneel en voldoen niet meer. Er liggen volgens hen kansen om in de toekomst in te spelen op vernieuwende beweegactiviteiten. Zij zijn echter positief over de vrijheid die scholen krijgen om het onderwijsprogramma in te delen. Toch missen leraren sturing vanuit de eindtermen om het vak te legitimeren en om het onderwijsprogramma in te vullen. Een voorbeeld hiervan is de afronding van het vak. Op dit moment is de wettelijke eis dat iedere leerling het programma 'voldoende' of 'goed' afsluit. Dit heeft tot gevolg dat de minimumeis is dat leerlingen een 'inspanningsverplichting' hebben om voldoende gebruik te maken van de geboden leeransen. In de praktijk betekent dit aanwezig zijn en actief deelnemen. In hoeverre daarmee de doelen van het examenprogramma worden behaald, blijft onduidelijk.

Hoe zien de lessen eruit?

In het onderwijsprogramma komen de programmaonderdelen spel, atletiek en turnen vanuit het meest aan bod (zie figuur 2). Wanneer er

gevraagd wordt naar de gewenste situatie dan gaat de voorkeur uit naar meer aandacht voor de minder populaire programmaonderdelen, zoals Urban Sports of Bewegen op Muziek (zie figuur 3). Maar het grootste gedeelte van de beweegtijd zou volgens de leraren toch nog steeds besteed moeten worden aan spel, atletiek en turnen.

Hoe vaak bieden leraren de volgende beweegactiviteiten aan en hoe vaak willen leraren deze beweegactiviteiten aanbieden in de toekomst?

Veel leraren hechten waarde aan de sportoriëntatie -en keuze en de mogelijkheid om leerlingen keuzes aan te bieden. En hoewel het niet verplicht is, vullen veel leraren LO in de bovenbouw het onderwijsprogramma in met een Sport Oriëntatie Keuzeprogramma (SOK). Hierdoor kunnen zij een breed beweegaanbod aanbieden en ervaren zij een hogere leerlingbetrokkenheid dan bij andere gymlessen. Tegelijkertijd kampen leraren met problemen als het gaat om de inrichting van het SOK. Geld, ruimte, materiaal en/of samenwerking met sportverenigingen maken het lastig om een kwalitatief goed programma in te richten.

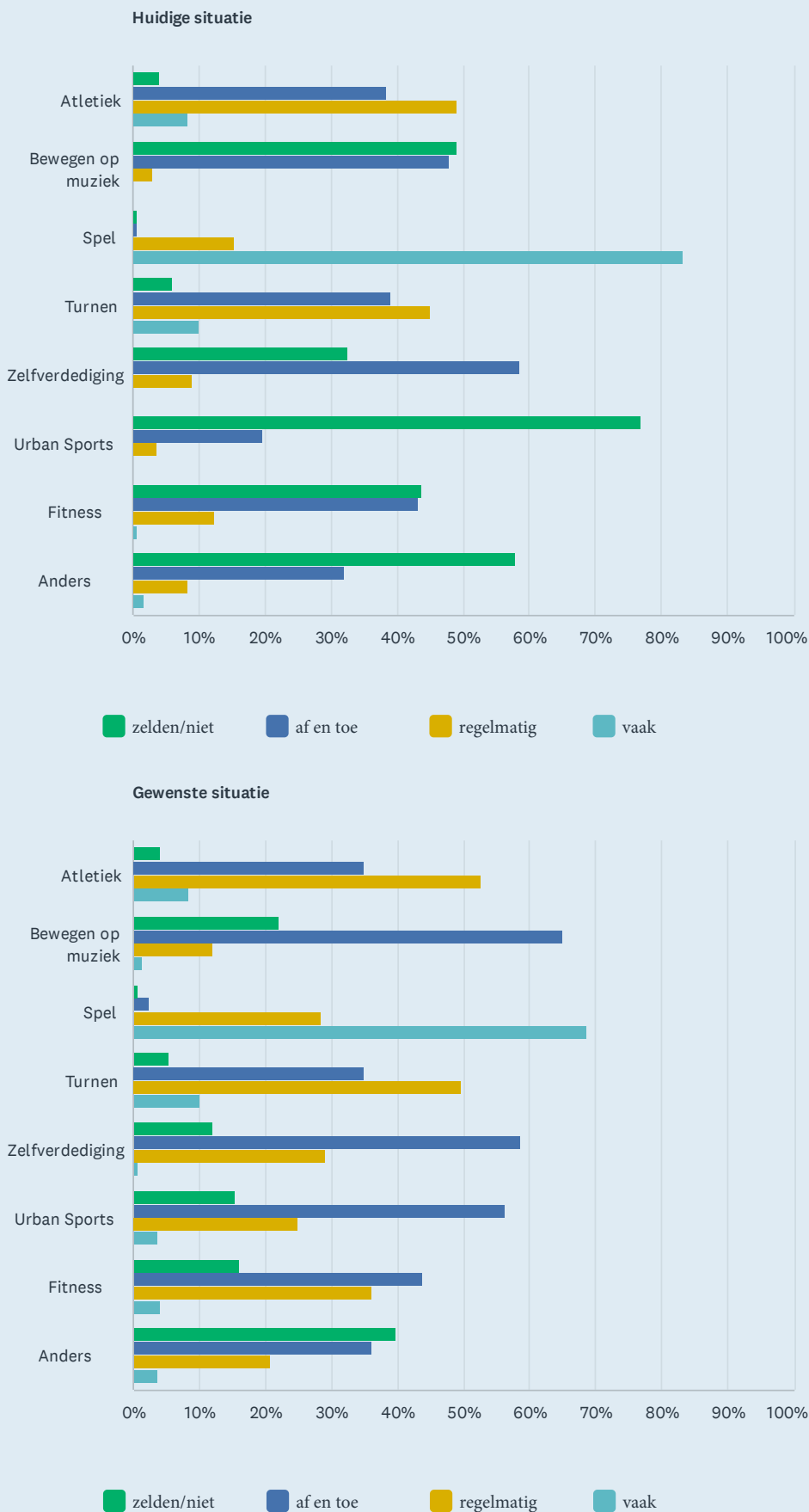
Hoe betrokken zijn leerlingen bij LO?

Als het gaat om de motivatie van leerlingen om te bewegen, zien leraren in de bovenbouw van het vo een afname: leerlingen hebben minder plezier in bewegen. Om dit plezier en de betrokkenheid te vergroten, zijn het aanbieden van keuzes en programma's die aansluiten op de behoeften van leerlingen, belangrijke factoren. Daarbij zien leraren kansen om in te spelen op de verschillende beweegmotieven van leerlingen in de bovenbouw.

Welke kansen zien leraren?

Als we kijken naar de kansen en uitdagingen die er volgens leraren LO in de bovenbouw van het vo liggen dan komen daar in de open vragen een aantal punten naar voren. Ten eerste willen de leraren meer inspelen op vernieuwende beweegactiviteiten

Figuur 2 en 3 Hoe vaak bieden leraren de volgende beweegactiviteiten aan en hoe vaak willen leraren deze beweegactiviteiten aanbieden in de toekomst?

en de traditionelere vormen loslaten. De 'big five' van spel, atletiek, turnen, zelfverdediging en bewegen op muziek voldoet niet meer. Daarnaast willen ze meer ruimte om in te spelen op de verschillende beweegmotieven van leerlingen om zo de leerlingbetrokkenheid te vergroten. Voor de inrichting van het onderwijsprogramma hebben leraren LO behoefte aan meer sturing vanuit het examenprogramma. Echter, ze willen ook de vrijheid die scholen nu krijgen om het onderwijsprogramma in te richten, bewaren. Tot slot liggen er kansen om de beoordeling onder de loep te nemen en waardevol in te richten.

En nu?

Concluderend kunnen we zeggen dat leraren openstaan voor vernieuwing in de bovenbouw van het vo. De elementen die leraren belangrijk vinden bij de actualisatie van de examenprogramma's richten zich op meervoudige deelnamebekwaamheid, vernieuwende beweegactiviteiten, het vergroten van leerlingbetrokkenheid door keuzes aan te bieden en in te spelen op beweegmotieven. De inzichten uit de vragenlijst zijn meegenomen bij het schrijven van de startnotitie. In de startnotitie is een probleemanalyse gemaakt en zijn de maatschappelijke ontwikkelingen in kaart gebracht. Hier zijn curriculaire uitdagingen uitgekomen. Kijk op [Actualisatie van de examenprogramma's - SLO](#) voor meer informatie. ●

Bronnen

Brouwer, B., Berkel, M. van, Mossel, G. van, & Swinkels, E. (2015). *Bewegingsonderwijs en sport: vakspecifieke trendanalyse 2015*. SLO. <https://www.slo.nl/@4294/bewegingsonderwijs/>

Brouwer, B., Houthoff, D., & Mossel, G. van. (2012). *LO in bovenbouw vo: trendanalyse voor lichamelijke opvoeding in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs*. SLO. <https://www.slo.nl/@4342/lo-bovenbouw-vo/>

Contact

a.grootenboer@slo.nl

Alieke Grootenboer-Oost is curriculumontwikkelaar Beweging en Sport bij SLO

Kernwoorden

actualisatie, bovenbouw, curriculum, examenprogramma's, eindtermen